

Валентина Гельман

к.е.н., доцент,

Запорізький національний університет,

Олександра Діміянова

студентка,

Запорізький національний університет

ТРУДОВІ РЕСУРСИ УКРАЇНИ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Трудові ресурси – це капітал, який завжди виступає рушійною силою покращання економічної ситуації держави та добробуту суспільства. Трудовий потенціал країни накопичується поколіннями, а саме: знання, освітній рівень, професійна кваліфікація, навички, вміння і досвід роботи а також продуктивність праці визначають темпи суспільного розвитку держави.

Населення виконує дві важливі функції: з одного боку, воно є виробником матеріальних благ і послуг, творцем суспільного національного продукту, з іншого – їх споживачем. Найбільш активною його частиною є трудові ресурси – населення працездатного віку (чоловіки віком 16 – 59 років, жінки – 16 – 54 роки включно), крім інвалідів, а також люди пенсійного віку і підлітки, які працюють. В Україні трудові ресурси становлять майже 30 млн осіб, в їх структурі переважають працездатні люди – 58%.

Попри певні позитивні соціально-економічні зрушення в українському суспільстві протягом останніх років на регіональному рівні залишаються невирішеними проблеми розвитку трудового потенціалу і забезпечення ефективної зайнятості, збалансованості попиту та пропозиції на ринку праці, створення нових робочих місць тощо.

Фінансово-економічна криза в Україні призвела до фінансової кризи в діяльності підприємств країни, тому підприємницький бізнес потребує прийняття ефективних методів та заходів для подолання кризи.

Проаналізувавши статистичні данні України, можна сказати, що через кризовий стан економіки, багато підприємств опинилися у складному становищі. Через нестабільність навколишнього середовища, багато підприємств становляться банкрутами. Чимало людей залишаються безробітними, через це страждає економіка країни та її благоустрій серед країн Європи [1, с. 166-174].

Одним з факторів, що впливають на формування трудового потенціалу є демографічна ситуація в країні. Демографічна ситуація, що склалася в Україні, викликає стурбованість як владних структур, так і широких верств населення. Так, чисельність населення на 1 січня 2018 року складає 42386,4 тис. чол., у порівнянні з 1990 роком чисельність скоротилася на 18,2%, а в порівнянні з 2010 роком на 7,4%. Найбільше скорочення населення спостерігається в сільській місцевості. У 2018 році в порівнянні із 2014 роком найбільше зниження чисельності наявного населення спостерігається у Чернігівській області – на 4,38%, Сумській – на 3,41%, Донецькій – на 3,3%, Луганській – на 3,2%, Кіровоградській – на 3,17%, Черкаській – на 3,14%. Приріст населення спостерігається в Київській, Чернівецькій та Закарпатській областях.

Також, слід зауважити, що населення України зменшується через проблематичні ситуації в країні, а також військових дій в її східній частині, саме тому населення України на 2018 рік становить без Криму і Донбасу тільки 42,5 мільйона чоловік. Потрібно взяти до уваги той факт, велика кількість українців намагаються емігрувати в сусідні країни, що також значно впливає на демографічну ситуацію в країні [2].

На сьогодні найбільш значущими чинниками розвитку ринку праці, які світова криза лише загострила, є: професійно-кваліфікаційні диспропорції попиту та пропозиції робочої сили; неповне використання зайнятої робочої сили; стабільно високий рівень малопродуктивної неформальної зайнятості; невідповідність галузевої структури зайнятості потребам інноваційного розвитку економіки. Погіршення макроекономічної ситуації в країні протягом останнього часу зумовило зменшення можливостей зайнятості, що, відповідно, погіршує перспективи розвитку трудового потенціалу регіонів.

Сучасне виробництво потребує постійного підвищення якості робочої сили. Вища освіта, достатня професійна підготовка, спеціальні знання та творчий підхід є важливою умовою високопродуктивної роботи усіх працюючих. Зростає чисельність робітників з вищою та технічною освітою – 90% зайнятих. Освіта жінок знаходиться на рівні з освітою чоловіків. У західних областях найвищий рівень забезпеченості робочою силою, які характеризуються значною густиною сільського населення. У східних і

південних областях цей рівень трохи менший. Через економічне становище збільшується міграція фахівців.

Також економічний потенціал місця проживання є вагомим фактором, що стимулює або гальмує трудову міграцію не тільки зовнішню, але й внутрішню. Регіональні асиметрії соціально-економічного розвитку країни, низький рівень доходів, невідповідність міжгалузевих співвідношень у рівнях оплати праці та високі міжрегіональні відмінності, високий рівень безробіття окремих областей країни створюють складні проблеми в забезпеченні національних стандартів життя населення певних регіонів, у подоланні бідності та ефективному використанні трудових ресурсів. Зазначені причини активно впливають на внутрішні та зовнішні міграційні процеси, що призводить до посилення критичного стану в депресивних регіонах і формує нераціональну структуру зайнятості в окремих містах. Отже, така ситуація детермінувала низку серйозних проблем, які позначаються не тільки на "заробітчанах", але й на суспільстві в цілому, завдаючи шкоди теперішньому і майбутньому країни.

У чому полягає негативний вплив зовнішньої трудової міграції на розвиток трудового потенціалу регіонів? Передусім варто зазначити, що абсолютна більшість українців за кордоном працює нелегально, тобто без укладання трудової угоди, відповідно без соціального захисту з боку іноземного роботодавця. Міжнародні угоди у сфері працевлаштування громадян підписані Україною з небагатьма державами (переважно з країнами колишнього СРСР), водночас найбільше українських трудових мігрантів працює в Італії, Греції, Чехії, Іспанії, Польщі, з якими лише опрацьовуються проекти зазначених угод. Таким чином, українські трудові мігранти не мають однакових соціальних прав з місцевими громадянами, а без юридичного статусу в країні перебування та через матеріальну скруту у своїй державі українські заробітчани змушені погоджуватися на низькокваліфіковану роботу з поганими умовами праці й життя, стаючи дешевою і покірною робочою силою. Слід зазначити, що трудові мігранти, здебільшого, здобули вищу освіту, займалися в Україні переважно інтелектуальною працею, натомість за кордоном задовольняють попит на тяжку фізичну роботу, яку б відмовляються виконувати місцеві жителі, що зводить нанівець трудовий потенціал вітчизняного дипломованого спеціаліста.

Роль держави у вирішенні проблем трудових мігрантів є вирішальною і визначальною. Зокрема, зволікання з підписанням міжнародних угод щодо працевлаштування та соціального захисту трудових мігрантів, а також відсутність дієвих заходів по створенню умов для життєдіяльності в Україні негативно позначається також на пенсійному забезпеченні як безпосередньо заробітчан, так і нинішніх пенсіонерів [3, с. 32-36].

Протягом останнього десятиліття та в найближчому майбутньому в Україні поглиблюється диспропорція між працездатним та непрацездатним населенням, що спричиняє підвищене навантаження на працюючих осіб, адже бюджет пенсійного фонду, тобто виплата та розміри пенсій сьогоднішніх пенсіонерів, формується за рахунок пенсійних внесків нині працюючих осіб.

Основними проблемами, що впливають на стан та розвиток трудового потенціалу, є екологічне забруднення, високий рівень безробіття, наявність і посилення демографічної кризи, нерівність населення за величиною доходу. Подолання цих кризових явищ дасть змогу ефективному формуванню та розвитку трудового потенціалу регіону та держави у цілому.

Основними виробниками та споживачами є трудові ресурси, тому потрібно вирішувати проблеми з їх використанням. Недоцільне використання робочої сили призводить до виникнення проблем у самій економіці, що поступово знижує рівень життя населення. Це впливає на рівень суспільного виробництва та на загальний розвиток держави. Трудові ресурси займають важливе значення у розвитку країни і вимагають особливої уваги у державній політиці [4, с. 431-438].

Список використаних джерел

1. Майсюра О.М. Зайнятість населення і вирішення кадрової проблеми в Україні. Актуальні проблеми економіки. 2010. №5. С. 166-174.
2. Державний комітет статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (Дата звернення: 05.10.2019).
3. Харламова Г.О. Міграція як складова процесу формування людського капіталу України. Економіка та держава. 2010. №4. С. 32-36.
4. Кравченко М.В. Чинники уповільненої дії пенсійного забезпечення українців. Зб. наук. праць НАДУ. За заг. ред. В.І. Лугового, В.М. Князева. К.: Вид-во НАДУ, 2005. Вип. 1. С. 431-438.